

Litera stacojie

NATHANIEL HAWTHORNE s-a născut în Salem, Massachusetts, în 1804 și a studiat la Colegiul Bowdoin, din Brunswick, Maine, unde a fost coleg cu viitorul președinte Franklin Pierce și cu viitorul poet Longfellow. Și-a publicat prima operă, *Fanshawe*, în 1828, urmată de mai multe nuvele, apărute în diferite perioade, pe care le-a reunit în 1837 sub titlul *Twice-Told Tales* (*Basme spuse de două ori*). Un alt volum de nuvele a fost *Mosses from an Old Manse* (*Mușchi de pe un vechi prezbiteriu*), apărut în 1846. În 1850 a publicat *The Scarlet Letter* (*Litera stacojie*), un an mai târziu *The House of the Seven Gables* (*Casa cu șapte frontoane*), iar în 1852 *The Blithedale Romance* (*Poveste de dragoste la Blithedale*). În 1853 a fost numit consul la Liverpool și Manchester. În 1858 s-a stabilit la Roma și a început să lucreze la un roman de dragoste, pe care avea să îl rescrie în Anglia, unde s-a întors în 1859, *The Marble Faun* (*Faumul de marmură*), publicat în 1860. În 1863 a publicat *Vechea noastră casă*, o colecție de eseuri despre Anglia. S-a stins din viață în 1864, la Plymouth, New Hampshire.

CLASICI AI LITERATURII UNIVERSALE

NATHANIEL HAWTHORNE

Litera stacojie

Traducere din limba engleză și note de
ANCA FLOREA

Prefață de
DAN GRIGORESCU

CORINT

Redactor: Sorin Petrescu
Tehnoredactare computerizată: Cristina Bucuroiu

Designul copertei: ANDREEA APOSTOL
Ilustrația copertei reproduce un fragment
din *Portret de fată* de Delacroix

Nathaniel Hawthorne
THE SCARLET LETTER

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin
GRUPULUI EDITORIAL CORINT.
CORINT este marcă înregistrată.

ISBN: 978-606-8623-71-9

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
HAWTHORNE, NATHANIEL

Litera stacojie / Nathaniel Hawthorne; trad.: Anca Florea;
pref.: Dan Grigorescu. - București: Corint Books, 2015
ISBN 978-606-8623-71-9

I. Florea, Anca (trad.)
II. Grigorescu, Dan (pref.)

821.111(73)-31=135.1

PREFAȚĂ

Istoricii literaturii americane vorbesc despre anii de la mijlocul secolului al XIX-lea ca despre momentul în care s-au deslușit foarte clar două direcții dominante: una, reprezentată de transcendentaliști (și, în primul rând, de Emerson), proclamând ca ideal al existenței umane dobândirea Adevărului și a Binelui; cealaltă, reverberație a viziunii lui Poe (care murea, în împrejurări tragice, în 1849), credincioasă Frumosului ca valoare supremă. În Noua Anglie, teritoriul unde se întemeiase tradiția puritană a culturii de pe Coasta de Est, încă din vremea primelor colonii americane, transcendentalismul era, prin firea lucrurilor, mișcarea cea mai influentă: puțini erau scriitorii de aici care să-și exprime rezervele față de ideile lui Emerson și ale prietenilor săi și încă și mai puțini admiratori declarați ai lui Poe. Dintre aceștia, numele cel mai des pomenit e cel al lui Nathaniel Hawthorne. Nu rare au fost împrejurările în care acest modest funcționar al Oficiului vamal din Salem îi ironizase pe „tinerii ce se îmbulzesc la picioarele domnului Emerson”, satirizase „visele deșarte ale transcendentalismului” și „atmosfera plictisitoare pe care o răspândesc în jurul lor” acești intelectuali ce știu atât de puțin despre adevăratele suferințe ale oamenilor. Mai mult decât atât, el se declarase implicit, într-un eseu despre „artistul frumosului”, de partea lui Poe, atât de violent contestat de transcendentaliști.

Hawthorne era și prin temperament, și prin educație un singuratic. Detesta ocaziile care îl obligau să apară în public și, poate, și aceasta a contribuit la adversitatea lui față de cercul lui Emerson ce cultiva, aproape ca pe un ritual, întâlnirile consacrate discuțiilor cu caracter filosofic sau literar. În anii '50 ai secolului al XX-lea, reprezentanții influentei „Noi critici” vorbeau adesea despre ceea ce ei numeau „ambiguitatea” lui Hawthorne. Spre sfârșitul secolului, însă, comentatorii scrierilor sale constatau că „acest termen ne șochează prin lipsa lui de exactitate”¹. Atunci, nu se mai pronunța cuvântul „ambiguitate”, ci

¹ Vezi Michael Davitt Bell, capitolul *Nathaniel Hawthorne*, în *Columbia Literară, History of the United States* (editor general, Emory Elliott), New York, 1988, p. 413.

„paradox” sau, și mai insistent, „contradicție profundă”: o persoană care trăia într-o mare singurătate, proclamându-și mereu izolarea de restul lumii, „un rebel blajin” și, în același timp, un conformist, respectând fără echivoc valorile literare și sociale recunoscute de intelectualii vremii (cu excepția, evident, a unora cuprinse în programul transcendențialistilor), doar ironizându-i pe cei care le puseseră în circulație.

Începuse să publice în revistele și almanahurile destinate „doamnelor din înalta societate” (nu va contrazice niciodată, de-a lungul vieții, gustul editorilor acestui gen de literatură), dar fusese, în același timp, foarte apreciat de o personalitate de statura lui Herman Melville, cum se știe, proeminent adversar al convenționalismului: într-o recenzie publicată în 1850, acesta pusese în lumină „sensul de obârșie calvină” pe care Hawthorne îl atribuia „păcatului original, ale cărui manifestări, într-o formă sau alta, bântuie orice cuget închinat spre o gândire profundă”². Și, peste un an, Melville va avea să-i dedice capodopera sa, *Moby Dick*, ca semn al admirației pentru geniul său. Nu era, evident, o performanță pe care comentatorii de mai târziu ar fi putut să o treacă cu vederea, de a adresa deopotrivă, în America mijlocului de secol al XIX-lea, publicului deprins cu canoanele mondene ale literaturii și lui Melville, pentru care „geniul” era o noțiune ce desemna o valoare supremă, cu totul opusă cadrului ce sta la temelia succesului public.

Paradoxul ce marchează în chipul cel mai limpede biografic și opera lui Hawthorne capătă contur mai ales în frecvențele comentarii ale scriitorului privind propria carieră literară. Însuși numărul mare al acestor referiri autobiografice e un paradox, în măsura în care ele insistă, fără vreo intenție de a o obține un efect favorabil asupra publicului, pe propria natură, înclinată spre o viață retrasă și chiar pe modestele sale calități sociale. Încă și mai frapantă, în prefețele volumelor sale de povestiri și de schițe, mai târziu și în cele la romane, e insistența cu care Hawthorne vorbește despre lipsa lui de calități *literare*. De pildă, într-o prefață la ediția din 1851 a *Povestirilor spuse a doua oară* (publicate mai întâi în 1837), el se mărturisește sincer surprins că scrierile sale „au câștigat o asemenea vogă”, notând, însă, că „voga” a fost dobândită „încetul cu încetul” și că „nu a depășit niciodată un nivel, totuși, modest”³. E foarte adevărat, desigur, că atât temperamentul, cât și viziunea lui socială și literară au fost, înainte de toate, efectul educației primite în anii copilăriei. E, de altminteri, departe ca acesta

² Cf. Thomas C. Martin, *Melville*, Boston, 2000, p. 126.

³ Cf. Donald Green, *Nathaniel Hawthorne*, New York, 1997, p. 82.

să reprezinte un caz singular: atmosfera de acasă a fost hotărâtoare pentru formarea personalității mării majorității a indivizilor. Și, când fac o asemenea afirmație⁴, biografii nu pretind că depășesc banalitatea. În evoluția lui Hawthorne, însă, acest amănunt pune câteva accente specifice. Familia în care s-a născut el (la Salem, în Massachusetts, la 4 iulie 1804) descindea dintr-o stirpe de celebri puritani, foarte respectați și ascultați în Noua Anglie a secolului al XVII-lea. Înainte ca băiatul să fi împlinit patru ani, tatăl său, căpitan de corabie, a murit departe, în America de Sud; Nathaniel avea să crească într-o sărăcie (pe care, în amintirile lui o va numi „nobilă și demnă”) ce nu îi va îngădui „să-și croiască planuri prea îndrăznețe” și îl va obliga „să se mulțumească întotdeauna cu puțin, ba chiar cu foarte puțin”. Era, de multe ori, dependent de sprijinul rudelor sale materne, ceva mai înstărite. Datorită acestui sprijin, a putut urma (între 1821 și 1825) cursurile vestitului Colegiu Bowdoin din Maine, unde a fost coleg cu Henry Wadsworth Longfellow, cel mai de seamă poet al generației sale, și cu Franklin Pierce, viitor președinte al Statelor Unite. Într-o scrisoare din 1821, trimisă mamei sale, își făcea cunoscute proiectele literare, pe un ton ce prevestea amestecul atât de caracteristic între o ambiție inflexibilă și o sumbră neîncredere în propriile însușiri: „Ce crezi despre dorința mea de a deveni scriitor? Vei putea accepta această perspectivă? Sunt convins că scrisul meu neciteț m-ar putea încuraja într-o asemenea direcție, pentru că, după câte știu, scriitorii adevărați nu scriu citeț. Te vei mândri, să-mi vezi scrierile lăudate de critici? [...]. Dar scriitorii sunt întotdeauna niște biete făpturi slabe și, deci, pot să ajungă în mâinile Satanei”⁵.

După ce și-a luat diploma de licență, s-a întors la Salem, s-a angajat, modest slujbaș, la vama din oraș, pe atunci unul dintre porturile cele mai active de pe țărmul american al Atlanticului. Și a început să scrie, urmărindu-și planurile pe care și le făcuse în studenție. În 1828, a publicat (anonim), un roman, *Fanshawe* — pe care, mai târziu, a refuzat să-l republice într-o nouă ediție. S-a consacrat, însă, scrierii de nuvele și de schițe. Pe cele mai multe le-a publicat (tot anonim) într-un almanah foarte popular din Boston, *The Token*. Se gândise să le adune, pe acestea și pe altele pe care să le fi scris între timp, în două sau trei volume, dar nu a izbutit să convingă nici un editor să-și asume riscul publicării. Au trebuit să treacă mai mulți ani până când, în 1837, prima

⁴ Vezi, de exemplu, Donald Green, *op.cit.*, p. 9.

⁵ Nathaniel Hawthorne, *Letters*, I, New York, 1970, p. 116.

lui carte, *Povestiri spuse a doua oară*, să vadă lumina tiparului. Nu era, însă, un moment prielnic pentru o eventuală hotărâre de a-și câștiga existența din scris. 1837 era anul unei grave crize financiare în Statele Unite, și piața literară — pe care prețul cărților scăzuse catastrofal ca urmare a edițiilor-pirat, foarte ieftine, conținând scrieri ale unor autori străini, cei mai mulți de mâna a doua — se afla într-o situație încă și mai grea decât restul economiei. Nu e de mirare, deci, că, dintr-un tiraj de 1.000 de exemplare al ediției din acel an a *Povestirilor spuse a doua oară* s-au vândut, în decurs de două luni, 600 de exemplare — și aceasta, desigur, o cifră modestă —, după care vânzările s-au oprit aproape cu totul. Hawthorne a părut să nu fie impresionat de acest eșec; în schimb, a fost bucuros de primirea foarte favorabilă pe care i-au făcut-o recenziile cărții — printre ei, fostul său coleg din universitate, Longfellow, autor al unui articol laudativ din *North American Review* de la Boston.

Într-o scrisoare în care îi mulțumea pentru această recenzie, Hawthorne își amintea cu un fel de uimire de vremea uceniciei când nu îndrăznea să-și semneze scrierile: „Printr-o vrăjitorie oarecare — numai așa îmi pot explica tot ce avea să se întâmple după aceea — am fost purtat în afara curentului principal al vieții [...] și m-am aflat în afara societății; mărturisesc sincer că nu am avut o asemenea intenție. Am devenit un captiv al meu însumi și m-am zăvorât într-o temniță: acum, nu mai pot găsi cheia care să mă lase să ies. Mi-e, pur și simplu, frică să ies din închisoare. În ultimii zece ani, nu am trăit cu adevărat, ci numai am visat că trăiesc”⁶. Aici se poate fixa momentul în care Hawthorne și-a creat propriul „mit al singurătății”. Un mit pus de multe ori la îndoială de biografia scriitorului — mai ales de cei din secolul al XX-lea: s-a dovedit că, între 1825 și 1837, el a fost implicat în mai multe activități importante cu caracter social și că a știut să cultive relații cu unele personalități proeminente ale Noii Anglii. Important e, însă, că el a socotit de cuviință să vorbească despre această autoizolare; și, de acum, o va face din ce în ce mai des.

Și încă și mai interesant e că Hawthorne are aerul de a se disocia de propriile acțiuni: el nu alesese însingurarea, „nu avusese niciodată o asemenea intenție”. Scrisul e, deci, privit ca o formă de activitate ce se desfășoară fără ca scriitorul să fi ales cu bună știință acest drum; e rezultatul unui impuls obscur, impersonal, al unei „vrăjitorii”. Consecvența (unii spun, de-a dreptul, *încăpățânarea*) cu care a continuat să scrie

⁶ *Idem*, p. 222.

după ce, vreme de zece ani, publicase mai multe povestiri prin reviste și chiar câteva cărți, fără să fi trezit curiozitatea criticilor pe care nu i-a interesat să afle cine e autorul scrierilor apărute fără semnătură, dezvăluie o ambiție puternică. E adevărat că, pe atunci, foarte puțini erau cei care puteau trăi din scris și e tot atât de adevărat că Hawthorne nu a fost niciodată unul dintre aceștia. Alt detaliu important ce sugerează cât de puternică era ambiția sa de a deveni scriitor; dar el nu admitea că ar fi fost condus de o asemenea ambiție — izolarea și compunerea scrierilor erau atribuite „unei vrăjitorii oarecare”.

După câțiva ani petrecuți în afara Salemului (între 1842 și 1846, la Concord, într-o casă parohială ce va deveni celebră o dată cu apariția volumelor de povestiri ce poartă titlul *Mușchi dintr-o veche casă parohială*), se întoarce în orașul copilăriei. S-ar fi părut că nu mai avea nici un motiv să fugă din societate: se căsătorise (și cei doi însurăței dădeau semne că se înțeleg foarte bine) și, la intervenția lui Franklin Pierce — care ajunsese unul dintre conducătorii cei mai influenți ai Partidului Democrat — fusese numit supraveghetor (titlu sinonim cu cel de director) al vămii din Salem. Devenise astfel unul dintre fruntașii orașului; era un soț și un tată fericit, iar concetățenii săi îl și respectau, știind că are puternice relații de prietenie cu proeminente personalități politice. Biografiile au descoperit și unele detalii amuzante: tineri din Salem sau din alte orașe din Massachusetts, vizitându-l cu gândul să obțină de la el o scrisoare de recomandare pentru ocuparea unui post sau pentru concesionarea unui han de la periferia Bostonului; un fermier i-a adus în dar o capră, vrând să-i câștige bunăvoința de care avea nevoie pentru ca administrația statului Connecticut să cumpere de la el orzul necesar Direcției statale a închisorilor⁷... Nu se știe dacă vameșul din Salem a dat curs acestor rugăminți; dar nici nu e important să aflăm, pentru că elementul cu adevărat semnificativ e că, atunci când Hawthorne vorbea cu anume patetism despre singurătatea lui, lumea din jurul lui — ba chiar și unii veniți de mai departe — nu-i dădeau dreptate, dovedind că el era totuși implicat în viața socială a Noii Anglii.

Numirea lui la vama din Salem avea să devină celebră în 1850, când Hawthorne va publica romanul *Litera stacojie*, însoțit de o prefață autobiografică. Pe atunci, el și familia lui trăiau în casa mamei sale și, cu toate că îi rămânea puțin timp pentru scris, izbutea să câștige măcar atât cât să-și poată întreține soția. Dar, în 1849, lucrurile s-au schimbat

⁷ Vezi Diane T. Hill, *Life of Hawthorne*, Cambridge, Mass., 1999, p. 109.

în chip dramatic: Partidul Democrat a fost învins în alegeri și cei veniți la putere, după un obicei care nu avea să dispară nici multă vreme după aceea, l-au destituit de la conducerea vămiei, pentru a pune în loc un partizan politic. Peste câteva luni, a murit bătrâna doamnă Hawthorne. Rămas fără nici o sursă de venituri și profund afectat de moartea mamei, s-a întors la scris, cu o ambiție sporită de a deveni celebru. Rezultatul a fost *Litera stacojie*, pe care a terminat-o în februarie 1850 și a publicat-o în martie. În mai, familia Hawthorne s-a mutat la Lenox, un sat între dealurile din vestul Massachusetts-ului; aici, în august, Hawthorne avea să-l întâlnească pentru întâia oară pe Melville, care trăia într-un orașel din apropiere.

Litera stacojie urma să fie, așa cum o gândise scriitorul, o poveste mai lungă și să fie inclusă într-un volum ce s-ar fi chemat *Legende de odinioară*. Editorul l-a convins pe Hawthorne să o publice împreună cu povestirea autobiografică *Vama* (ce devenea, astfel, prefață a romanului). Era primul roman al său, dacă e lăsat deoparte *Fanshawe*, pe care însuși autorul său se străduia să-l facă uitat. După 25 de ani în care scrisese proză, avea, în sfârșit, curajul să abordeze un gen mai amplu, numit cândva de el „marea încercare a unui scriitor ce nu vrea să se compromită cu glume ușoare întinse pe zeci și zeci de pagini”. Vânzările au fost mediocre, dar oricum mai bune decât ale cărților sale anterioare; poate, bănuiesc comentatorii, ca tema adulterului să-i fi atras pe cititori, ca un subiect picant sau, poate, atacul din prefață împotriva politicianilor care îl dăduseră afară din slujbă să fi fost citit ca un pamflet politic, gen foarte popular în epocă. În orice caz, Hawthorne s-a simțit încurajat să se dedice scrisului: susținut și de James T. Fields, editorul său, a publicat, în anii imediat următori, un număr impresionant de volume de proză. Fields a știut să profite și de faima pe care *Litera stacojie* o adusese autorului ei: a retipărit mai multe cărți ale lui Hawthorne care, la prima ediție, trecuseră aproape neobservate. Printre ele, și câteva pentru copii. Succesul a fost neașteptat chiar și de optimistul Fields; un băiețandru care avea pe atunci vreo 9–10 ani își va aminti cum citeau toți cei de vârsta lui cărțile „fermecătoare ale lui Hawthorne”, pentru ei „cea mai frumoasă întrupare a ideii de literatură”; „dacă am ajuns să am încredere în puterea literaturii de a vrăji sufletele, asta s-a datorat, în primul rând, povestirilor lui Hawthorne”, va mărturisi, peste mulți ani, băiețandru de odinioară, când ajunsese el însuși scriitor. Îl chema Henry James⁸.

⁸ Vezi H.H. Nelson, *Life of Henry James, Jr.*, New York, 1997, p. 21.

Dar opera lui cea mai importantă din acești ani '50 — și, fără îndoială, din întreaga sa creație — este *Litera stacojie*. „Se poate întâmpla ușor ca, din momentul în care mulțimea — femeile cu glugi cenușii, bărbații cu pălării înalte, țuguiate — se îmbulzește la poarta temniței, până când ne aflăm lângă mormântul sărmanei Hester Prynne, să nu știm să apreciem îndeajuns superba întrepătrundere a adevărului și a fan-teziei în această povestire despre Noua Anglie a secolului al XVII-lea: sinceră, în felul ei, și exprimând o aspirație nobilă, dar în același timp brutală, uneori cu aspecte de-a dreptul josnice, dacă nu ne dăm seama de înțelesul «războiului spiritual» în cugetul tinerei femei”⁹. Istoria nu e evocată neapărat în datele ei exacte — deși, în această privință, portretul guvernatorului Bellingham, de pildă, e pictat după documentele păstrate în arhivele Noii Anglii. Atmosfera vremii e, însă, păstrată cu o remarcabilă precizie; Hawthorne făcuse, încă din primele sale cărți, dovada unei cunoașteri profunde nu numai a faptelor, ci și a mentalității secolelor trecute — *Sărbătoarea de Armindenii la Merrymount*, de exemplu (publicată în 1836 și inclusă în ediția din 1837 a *Povestirilor spuse a doua oară*) constituind un reper adesea folosit pentru înțelegerea conflictelor religioase din coloniile americane de odinioară. „Urmele lăsate de puritanism în modul nostru de gândire confirmă că reacțiile înaintașilor noștri de acum câteva secole, așa cum le-a descris Hawthorne, sunt cât se poate de adevărate”¹⁰.

Scriitorul a știut să păstreze dreaptă cumpăna între realitățile epocii și ficțiunea literară. El nu a urmărit nici să transforme povestirea într-un act de acuzare a bigotismului sălbatic care zdrobește viețile sărmanelor ființe umane: Hawthorne nu polemizează cu rigiditatea dogmei puritane, ci are aerul că nu face decât să înregistreze întâmplările, așa cum s-au petrecut cu adevărat. Îi rămâne cititorului dreptul de a trage concluziile. Toate instituțiile timpului sunt prezente în textul povestirii — biserica, pastorul, predica lui acuzatoare, justiția dezumanizată, casa de întâlniri unde coloniștii dau glas prejudecăților lor sumbre; dar ele se înfățișează ca niște episoade într-o narațiune al cărei subiect central e tortura înspăimântătoare a unor cugete prăbușite în păcat. S-a observat, de pildă, că Pearl ar fi putut să fie obligată să susțină un examen sever, în care întrebările să fie preluate din vreunul din catehismele recunoscute de puritani; dar „Pearl e un copil viu și nu o monografie

⁹ Stanley T. Williams, capitolul *Nathaniel Hawthorne*, în Robert E. Spiller et al., *Literary History of the United States*, New York — Londra, 1964, p. 425.

¹⁰ *Ibid.*

animată a cărei temă să fie copilul puritanilor”¹¹. Tot ceea ce auzise povestindu-se de către oamenii din Boston, care nu uitaseră tragediile trecutului, tot ceea ce citise în cronicile vremii și tot ceea ce descoperise sondând gândirea puritanilor a fost transformat de Hawthorne într-un fundal coerent și pe deplin verosimil, „ca o relatare a unui notar introdusă în registrul de stare civilă al orașului”¹². Principala virtute a *Literei stacojii* e de factură stilistică: unitatea și veridicitatea tonului narativ.

Fără îndoială, narațiunea însăși nu pune probleme complicate în povestea nefericitei Hester Prynne. Curând, după ce ni se prezintă personajul și amintirile care o chinuie pe osândita aflată pe eșafod, deslușim în mulțime chipul soțului, obsedat de ideea neabătută a răzbunării. Cum va avea să fie pedepsit Arthur Dimmesdale, care va fi soarta fiecăruia dintre cei trei cuprinși în întunecatul triunghi al păcatului (sau cea a micuței Pearl) nu ni se spune. Și adevărul e că nu acestea sunt întrebările pe care și le pune, în primul rând, cititorul. Iar în ceea ce îl privește pe Hawthorne, el e evident preocupat de urmărirea efectelor păcatului în conștiințele a trei făpturi ce trăiesc cu dramatică (unii comentatori au spus „morbida”¹³) intensitate momentul dezvăluirii adevărului: unul dintre personaje își mărturisește păcatul cu nobilă sinceritate, altul și-l ascunde, suferă cumplit și se simte înjosit nu numai de propria vină, ci și de comportarea mulțimii, al treilea se transformă într-o ființă nocivă, într-un adevărat monstru. Cititorii se află nu în fața unei narațiuni obișnuite, ci a unei probleme de conștiință pe care Hawthorne o reia în mai multe rânduri, câteodată punând în lumină, separat, reacțiile fiecărui personaj în parte al tragediei, alteori aducându-le pe toate trei laolaltă și comparând efectele acestei întâlniri în lumea lor lăuntrică. S-a spus că, din această perspectivă, *Litera stacojie* seamănă cu o dramă a lui Cehov.¹⁴ Poate că nu ar fi lipsită de teme o comparație cu povestirile lui Hemingway, cu *Scurta viață fericită a lui Francis Macomber* sau cu *Zăpezile de pe Kilimanjaro* (de altfel, Hemingway și-a mărturisit admirația față de Hawthorne, numindu-l „fondator al prozei americane moderne”¹⁵). Chiar și incidentele de mai mică importanță — de exemplu, chinuitoarea discuție a lui

¹¹ Donald Green, *op. cit.*, p. 200.

¹² *Idem*, p. 203.

¹³ Vezi, de exemplu, George E. Woodberry (1902), citat în *Moulton's Library of Literary Criticism*, III, New York, 1967, p. 404.

¹⁴ Veyi Stanley T. Williams, *op. cit.*, 426.

¹⁵ Vezi Tyrone McCalloun, *Hemingway*, New York, 2001, p. 82.

Dimmesdale cu Chillingworth sau planurile naive de evadare pe care și le fac Arthur și Hester — sunt, de fapt, prelungiri ale meditațiilor lui Hawthorne privitoare la destinele personajelor sale. Păcatele comise de cei trei eroi centrali ai cărții sunt relatate prin descrierea înfricoșătoarelor consecințe, remușcările unora, setea maladivă de răzbunare a celui de-al treilea. Oricât ar părea de straniu, nonconformistul Hawthorne, care înfățișează în amănunte pline de viață exuberanța personajului feminin, nu pare să fie interesat de argumentele constituite de dorințele firești ale tinereții, ci numai de complexele urmări sumbre ale păcatului.

Cu toate acestea, intuiția nu-i îngăduie scriitorului să-și transforme romanul într-o dezbatere morală. Tratănd — cum s-a spus — păcatul ca pe o maladie, el nu se simte îndemnat să-i observe numai simptomele, ci și cauzele. Așa încât simpatia firească dintre Hester și Dimmesdale — ale căror temperamente sunt complementare — devine treptat pasiune. Pe eșafod, Hester își aduce aminte de casa părintească din Anglia și Pearl îi însoțește tot timpul amintirile tinereții sale pierdute pentru totdeauna. La fel, Dimmesdale re trăiește dureros zilele succeselor sale studentești de la Oxford. Amintirile lor au, uneori, un contur mai precis decât întâmplările mai recente, cele care i-au împins la păcat, la remușcări și la ispășire. Chillingworth, eruditul care s-a însurat cu Hester pentru a se salva de apăsătoarea singurătate, e, de asemenea, copleșit de amintirile primelor momente fericite alături de soție. Toate aceste amintiri ce se prefac, din nou, într-un proces subtil, în realități, dau substanță povestirii, fără să-i altereze forța de a da contur prezentului. Aceste imagini ale trecutului — anticipând tehnica rafinată a lui Henry James, a lui T.S. Eliot sau a lui Hemingway (personajul care agonizează la poalele zăpezilor de pe Kilimanjaro are dureroasa revelație a fericirii de odinioară, la fel ca Hester pe eșafod) —, temă recurentă în povestirile lui Hawthorne (va deveni motivul dominant în viitorul său roman, *Casa cu șapte frontoane*), ferește *Litera stacojie* de primejdia de a deveni un studiu parțial al moravurilor și mentalității din Noua Anglie în întunecata perioadă colonială a istoriei americane. Așa încât nu e un simplu roman istoric bine informat; într-o proiecție complexă ce păstrează cu desăvârșită știință echilibrul între trecut și prezent, el este o analiză subtilă a sufletului bântuit de mari chinuri. *Litera stacojie A*, stigmatizând un trup de femeie, nu e doar un semn al unei epoci sălbatice, ci și al unei permanente suferințe a ființei trăind tragedia pasiunii, în căutarea zadarnică a fericirii.

TABEL CRONOLOGIC

- 1804:** La 4 iulie: se naște în Salem, Massachusetts, al doilea dintre cei trei copii ai Elizabethei (născută Manning) și ai lui Nathaniel Hathorne.
- 1808:** Tatăl, căpitan de vas, este răpus de febra galbenă la Surinam (în Guiana Olandeză). Familia Hathorne se mută la reședința Manning din Salem.
- 1818:** Familia Hathorne se mută la Raymond, în Maine, o zonă încă sălbatică. Nathaniel are ocazia să vâneze, să pescuiască și să alerge în libertate.
- 1821:** Intră la Colegiul Bowdoin, din Brunswick, Maine. Aici leagă prietenii cu Horatio Bridge, Franklin Pierce, Jonathan Cilley.
- 1825:** Absolvă Colegiul Bowdoin și se întoarce la familia lui din Salem. Potrivit sorei sale Elizabeth, Nathaniel terminase *Șapte povestiri de pe tărâmul meu natal*, atunci când a absolvit colegiul.
- 1828:** Publică anonim și pe cheltuiala proprie *Fanshawe*. Acum deja Nathaniel își adăugase un „W” la numele de familie.
- 1829:** Plănuiește o nouă serie de povestiri pe care le va intitula *Povestiri provinciale* și îi înmânează manuscrisul lui S.G. Goodrich, editor la anuarul „Semnul”.
- 1830:** Publică, în „Gazeta de Salem”, *Valea dintre cele trei dealuri și Povestea unei bătrâne*.
- 1832:** Plănuiește a treia serie de povestiri, pe care o va intitula *Povestitorul*.
- 1835:** *Vălul negru al ministrului, Stâlpul din Merry Mount și Dangătul de nuntă* vor apărea în „Semnul”.
- 1840:** Demisionează de la Vamă. Publică *Scaunul bunicului*, istoria unui copil din New England.
- 1841:** Se întoarce la Salem. Publică *Bătrâni faimoși și Copacul libertății*.

- 1842: Hawthorne și Sophia se căsătoresc. Se mută la Concord, Mass., unde închiriază vechiul prezbiteriu.
- 1846: Publică cele două volume din *Mușchi de pe un vechi prezbiteriu*, un succes de critică, nu însă și unul financiar.
- 1850: Publică *Litera stacojie*, într-un tiraj de 2.500 exemplare.
- 1851: Apare *Casa cu șapte frontoane*.
- 1853: Este numit consul la Liverpool și Manchester de către președintele Pierce. Numirea este confirmată și de către Senatul Statelor Unite.
- 1858: Călătorește prin Italia, în drum către Franța. Se stabilește la Roma. Își notează experiențele italiene și începe să lucreze la o romanță englezească pe care n-o va termina niciodată, dar care va fi publicată postum sub numele de *Urme ancestrale*. Din mai până în octombrie, familia Hawthorne locuiește la Florența. Începe să lucreze la un roman de dragoste cu o temă italiană.
- 1859: Se întoarce în Anglia, unde rescrie romanul italian.
- 1863: Publică *Vechea noastră casă*, o colecție de eseuri despre Anglia, majoritatea apărând separat în „Atlantic Monthly”.
- 1864: 19 mai: scriitorul se stinge din viață la Plymouth, în New Hampshire, după ce scrisese trei capitole dintr-un alt roman despre elixirul vieții, care a fost publicat postum sub titlul *Romanța Dolliver*.